

СТАНОВИЩЕ

от доц. д.пс.н. Теодора Стойчева Стоева

за дисертационния труд на Венелина Стоева Стоева

на тема: „Разбирането на тайната и лъжата в юношеска възраст“

за придобиване на образователната и научна степен „Доктор“(3.2. Психология)

Актуалност и значимост на проблема

Проблемът за тайната и лъжата, на която е посветена настоящата разработка е изключително значима, доколкото е свързана с необятната и твърде противоречива тема за моралността и концептите за справедливостта и правата. Въпреки признанието, че тайната и лъжата дори в полето на психологическите изследвания се откриват със своите морални значения, които са твърде релативистични и условни, в разработката тези феномени са третираны с изследователска безпристрастност, като аспект на интерперсоналните отношения, обхващащи очакванията, ценностите и смисъла на тези отношения. Това обстоятелство разкрива не само познавателната, но и голямата социална значимост на подобни изследвания, тъй като както е посочено в разработката- тайната и лъжата са ефективни инструменти в междуличностното общуване, особено в юношеска възраст, парадоксални фрагменти от структурата на човешката психика, чието преживяване в границите на собствения Аз може да завърши с отчуждаване, разстройване и разпад на отношенията с другите.

Научна и методологическа обосновка на проблема

От гледна точка на гореизложеното докторантката правомерно ситуира темата за тайната и лъжата в полето на изследванията върху моралното развитие, като се фокусира върху значението на отделните феномени в социалната и морална област в периода на юношеството, възраст в която тези феномени бележат по уникален начин интерперсоналните отношения на приятелството и интимността. Основното допускане в разработката е за наличие на трансформации и прогресивно развитие в разбирането на тайната и лъжата в зависимост от промените на мисленето и измененията в социалните отношения в този период. В тази връзка съвсем основателно основополагащ за изследването се явява социокогнитивния подход, задаващ двата плана на анализ на тайната и лъжата- интерперсоналния и интраперсоналния, при цялата противоречивост на тези феномени и различието в техните форми на проява.

Психологическите конструкти за тайната и лъжата се осмислят в контекста на разширяващата се способност на Аза да възприема света по уникален начин и високата му чувствителност за представянето му пред другите. Така преплитането на интра- и

интерперсонално в изследването на тайната и лъжата очертава сложна мозайка от различен тип противопоставяния и съотношения на егоистичното и личната облага спрямо емпатийността, загрижеността и отговорността към другия.

Като цяло изследването довежда до преосмисляне на редица моралистични виждания, с които обичайно се асоцират тайната и лъжата. Както посочва Стоева изследването потвърждава тезата, че те формират уникално пространство, което не е задължително наситено с отрицателна енергия, а напротив феномен- който очертава уникалност и ценност, в който индивидът развива потенциала си. В тази връзка оптимистично звучи и обобщения извод от изследването за това, че егоистичната мотивация за изричането на лъжа и запазването на тайна намалява с възрастта.

Обхват и представителност на изследването

Емпиричната част на дисертацията се отличава с ясна, логична организация, подчинена на универсалния принцип за съгласуваност между цел, хипотези, метод на изследване, обединени върху основата на теоретичната концепция.

Адекватно са подбрани и убедително обосновани, съобразно целта и задачите на проучването изследователските методи. Самата изследователска методика се явява продължение на традицията на изследване на социоморалното мислене, като препраща към трудовете на Ж.Пиаже и Л.Колберг, в които социоморалните феномени се изследват чрез дилеми или истории. Принос на докторантката е конструирането на специални истории, които отразяват операционализираните определения на тайната и лъжата, изградени на основата на теоретичния анализ.

Изследването е проведено на базата на широк обхват и контингент на проучване: изследвани са 1195 лица в юношеска възраст.

Убедителна е логиката в представянето и обработката на емпиричните данни. Данните от емпиричното изследване са обработени на описателно равнище като честотни разпределения, така и чрез дисперсионен анализ за статистическа проверка на хипотези за влияние на независимите фактори върху зависимите променливи. Прави силно впечатление професионализма и компетентността на Стоева при реализацията и анализа на данните, получени чрез междугрупови и вътрегрупови сравнения. Изведени са изводи на високо равнище на обобщеност.

Структура и дизайн на изследването

Идейният замисъл на разработката е разгърнат логически последователно, чрез ясно дефиниране на проблемните области. Дизайнът на дисертационния труд е оформен в диференцирани, взаимно свързани части. Пролічвава стремеж за синтезирано представяне на информацията в съдържателен план.

Основните приносни моменти могат да се сведат до:

1. Систематизирано е акумулираното до момента знание в областта на тайната и лъжата.
2. Получени са нови знания по третирания проблем. Получените резултати от проведеното изследване обогатяват обяснителните възможности на съществуващите концепти за мотивите за изричането на лъжа и запазването на тайна.
3. Разработена е операционализирана структура на конструктите за тайната и лъжата.
4. Конструирана е методика за изследване на мотивите и емоциите при изричането на лъжа и запазване на тайна в периода на юношеството, което обогатява диагностичния арсенал на изследователските методи в психологията.

Цялостното ми впечатление от дисертационния труд е че той е едно безупречно построено, логически осъществено задълбочено изследване със солидна теоретична основа.

Всичко това ми дава основание да предложа на уважаемите членове на академичното жури по психология да присъдят на авторката на дисертацията-Венелина Стоева-образователната и научна степен „Доктор“.

Рецензент:

/доц. д.пс.н. Теодора Стойчева Стоева/